

DE RAAD

EEN ACTUEEL VRAAGSTUK BELICHT
VANUIT DRIE EXPERTISES“Er gaat bijna
een hele
generatie
verloren”

In de Hoorn van Afrika worden momenteel miljoenen mensen getroffen door hongersnood. De onvermijdelijke tol van de droogte, of zijn er oplossingen? Wat maakt de toestand in Somalië extra uitzichtloos? En moet rampenmanagement verplicht deel uitmaken van de artsenopleiding?

KATRIEN STEYAERT

“BETERE
SELECTIE EN VOORBEREIDING
MEDISCHE HULPVERLENERS”URGENTIEARTS
MARC SABBE

“In zulke rampsituaties komt het meestal neer op medische hulp bieden aan ondervoede en uitgedroogde kinderen en volwassenen. De arts dient vocht en voedingsstoffen toe want zeker voor kinderen is het extreem belangrijk dat zij een aantal essentiële aminozuren opnemen. Anders dreigt groei- en ontwikkelingsachterstand die niet meer in te halen is.”

“De Wereldgezondheidsorganisatie (WHO) heeft behandelingschema's en voorziet basiskits per 10.000 patiënten. Ter plaatse kijkt de arts of hij daar nog iets aan kan toevoegen. Ook de WHO-modellen voor vaccinaties moet hij aanvullen met eigen kennis van de lokale ziektebeelden. Een cursus van bijvoorbeeld het Instituut voor Tropische Geneeskunde is essentieel. Ook basishygiëne is cruciaal. Als je mensen leert hun handen te wassen nadat ze naar het toilet zijn geweest, red je op termijn misschien honderden kinderen van de infectiedood.”

“Je moet voor zo'n groot mogelijk deel van de bevolking minimale zorg voorzien en enkel diegenen helpen

van wie je weet dat ze nog een kans hebben. De anderen geef je *tender love and care*, een soort palliatieve zorg omdat er niet genoeg middelen zijn. Zulke bijna mathematische afwegingen gaan in tegen de natuur van een hulpverlener die elke patiënt optimaal wil verzorgen. Hij moet omschakelen van een individuele naar een collectieve ethiek. Wie met een groot hart maar onvoorbereid vertrekt – wat nog vaak gebeurt – dreigt een psychisch trauma op te lopen.”

“Al sinds 1988 verzorgt de K.U.Leuven de cursus ‘Rampenmanagement: slachtoffergericht’. Dat soort geneeskunde wordt een specialiteit op zich en zou een deel moeten zijn van de algemene artsenopleiding. Ik ben aangenaam verrast over hoe gemotiveerd de jeugd nog is maar ik vrees dat we ze niet altijd goed selecteren. Ik denk dat er bij het ingangsexamen geneeskunde soms gemotiveerde mensen uit de boot vallen, bijvoorbeeld omdat we onvoldoende testen op *social skills*. In mijn tijd haalden de idealisten niet de hoogste scores maar ze betekenden veel als hulpverleners in Afrika.”

“In de Hoorn gaat er nu bijna een hele generatie verloren. Er zullen zich kinderen handhaven – dat is *the survival of the fittest* – maar het duurt decennia eer een populatie zich herstelt. Daarom is het zo belangrijk dat we gul blijven.”

Vluchtelingen wachten op bijstand op de grens tussen Somalië en Kenia.

(© Sipa Press | Zed Jameson)

HANS BRUYNINCKX, HOOFD
VAN HIVA – ONDERZOEKS-
INSTITUUT VOOR ARBEID EN
SAMENLEVING

“De milieudegradatie en conflicten om *natural resources* zijn in Oost-Afrika niet verminderd sinds ik er in de jaren 90 onderzoek verrichtte. Ons team bleef de regio bezoeken en stelt vast dat de bevolkingsdruk verder toeneemt in een gebied dat erg gevoelig is voor kleine verschuivingen, bijvoorbeeld in de weerpatronen. Er is steeds meer bewijs dat droogtes als deze geen incidenten zijn maar veroorzaakt worden door fundamentele klimaatveranderingen.”

“Wij wetenschappers kunnen met nieuwe inzichten en onze beste meetmethodes bijdragen aan het adaptatiebeleid, waarbij de lokale bevolking zich aanpast aan de veranderende context. Dat moet altijd in een wisselwerking met hun *local*

knowledge gebeuren.”

“Er zijn delen van de Hoorn, zoals Somalië, waar het gebrek aan betrouwbare, georganiseerde partners dat onmogelijk maakt. Het Westen is vaak terughoudend om te werken met groepen die een uitgesproken, religieus karakter hebben zoals de islamitische milities daar. Somalië zal intern oplossingen moeten zoeken maar ook het Westen kan een rol spelen. Zo hebben staten in de Hoorn een groot probleem van schuld. Maar we leven in een wereld waar er jaarlijks nog altijd meer lo-

Het is dan ook terecht dat ze eisen dat het Westen drastisch actie onderneemt om de *driving forces* van klimaatverandering weg te nemen en onze uitstoot te verminderen. We moeten ons ook voorzichtig opnieuw engageren in de regio om bij te dragen aan hun adaptatiebeleid.”

“Wat in de Hoorn gebeurt, staat zeker niet los van ons. Zo moeten we kritische vragen durven stellen over onze rol in de voedings- en productiekettingen. Oost-Afrika ziet een deel van zijn al beperkte economische potentieel verdwijnen als grote multinationals zijn zeeën komen leegvissen.”

“De universiteit moet haar ogen openhouden voor waar de grootste noden zijn. Het fenomeen van *donor darlings* – waarbij sommige gebieden alle fondsen en hulp aantrekken ten koste van anderen – is begrijpelijk maar rationeel niet altijd de beste keuze. Bart De Moor, vice-rector internationalisering, geeft belangrijke impulsen voor *empowerment* van de juiste, lokale universiteiten. En bij een pak collega's zie ik het besef dat wij als wetenschappers ook keuzes maken en daarin het verschil kunnen maken.”

“ONZE EIGEN
ROL KRITISCH
BEKIJKEN”

nen en bonussen uitgekeerd worden op Wall Street dan het totale wereldbudget voor ontwikkelings-samenwerking.”

“Geld alleen is niet de oplossing. Oost-Afrika zal op termijn tot de hardst door de klimaatveranderingen getroffen gebieden behoren.

EMERITUS PROFESSOR
LANDBOUWECONOMIE
ERIC TOLLENS

“Landbouwtechnisch is het perfect mogelijk om in Oost-Afrika voldoende voedsel te produceren. *Dry land agriculture*, dat je ook ziet in de VS en Israël, is heel goed bestudeerd. De K.U.Leuven heeft tal van projecten in de Hoorn van Afrika, met name in Kenia en Ethiopië, en bouwde veel ervaring op rond irrigatie, herbebossing en bodemvruchtbaarheid. Er worden waterputten gegraven en zelfs in drogere gebieden kun je water oppompen om groenten, fruit en een beetje rijst te kweken.”

“Met de voorspelde bevolkingsverdubbeling in de regio tegen 2050 moeten we de teelt intensifiëren en

de opbrengsten vergroten. We moeten de bevolking de juiste technieken bijbrengen en het prangende probleem van bodemvruchtbaarheid aanpakken met onder andere meststoffen. Omdat ze die niet kennen en ze vaak te duur vinden, gebruiken Oost-Afrikanten die nog te weinig. Ook droogteresistente gewassen kunnen helpen.”

“DE BESTAANDE
KENNIS
INTENSIEVER
TOEPASSEN”

“Tenminste, als de koeien ze niet kaal vreten. Ethiopië telt zo'n 40 miljoen koeien en ook in de buurlanden is veeteelt een hoofdactiviteit. Maar de kuddes moeten gesedentariseerd worden. Dat is erg

belangrijk bij de herbebossing, iets waar de K.U.Leuven de laatste jaren op focust. Zo restaureren we het landschap en herstellen we de bodem. Op termijn kan je tussen de groene bomen weer gewassen kweken maar je moet die gebieden de eerste jaren beschermen. Niets mag er grazen, niemand mag er kappen. In Noord-Kenia en -Ethiopië past de bevolking zich goed aan en de overheid besteedt 10% van het nationale budget aan landbouw.”

“Het kan dus zeker, behalve in Somalië. Dat is een niemandsland geregeerd door *war lords* en milities waar geen enkele Belgische ngo of universiteit structureel werkt. Het bewijst dat landbouwontwikkeling alleen maar kan binnen een goede structuur en overheid. In de Sahel heerst ook droogte maar zonder catastrofale gevolgen. Ze hebben daar hun lesje geleerd tijdens de grote droogtes in de jaren 80 en zijn sindsdien veel beter voorbereid. We kunnen alleen maar hopen dat Somalië ook zo'n stap vooruit zet.”